

LEVELSZEKRÉNY.

TUDÓSÍTÁSOK.

(21.) A »Bartók-lyuk« mint időjós Gömörben. »Lesz még ma valami!« Ezzel fogadta augusztus hó utolsó felében a Horvátokról kora hajnalban elinduló kis vadászcsapatot Gyuri bácsi, a pelsüci fáradhatatlan vadász-czimbor.

»No, hogy ma kikapunk, hogy megpaskol bennünket a bikki zivatar, arról én is jót állok, tévé hozzá Bálint czimboránk: erősen ködlik a »Bartók-lyuk«, meg szegény megboldogult édes anyámmal is álmodtam s nem hiányzik, csak a varjú a torony csillagáról; na de meg akkor hosszas lenne az eső.«

Már előbb is hallottam a vidék ezen barometereiről s most kíváncsiságom tetőpontra hágott. Utunk különben is arra vezetett.

Pelsücz fölött mintegy 500' magasságban a »Bikk« nevű erdő homlokán, csendes lankás mélyedés felett körülbelül 1500'nyi sűrű fehér köd tapadt az erdő talajára s a jelenség olyan volt, mintha valami hanyatt szunnyadó óriásnak dús ősz szakálával játszadoznék a szellő. Ebben lakik a tudomány, ez a próféta bölcsességének tárháza.

Mikor ez megjelenik e csendes helyen s napfelkeltevel még fel nem ébred, nyugvóhelyéről el nem távozik, három 24 óra alatt esőnek kell lenni; ha álma tovább tart, zivatarnak s ha napokig nyugszik pihenő helyén, hosszas esőzésnek.

Ez a néphit és — ez a valóság.

»Itt van a »Bartók-lyuk« — mondá rövid út után vezetőnk — »jó lesz megpiheni!«

A vadászkulacs első »klity, kloty« dalnaja elhangzott s előkerült a paprikás szalonna, meg a szellő járta kolbász.

Én a reggelizés rövid idejét a még mindig köd lepte terrenum áttekintésére használtam.

A Szomolnok, Körtevényes, sziliczei mészhegyekkel s a nagy »cselémy« erdővel kapcsolatban levő pelsüci »Bikk«-nek a város feletti homlokán, tehát a hegység nyugoti részén az előbb említett magasságban mintegy 600 négyszögölnyi területű mocsarat találtam minden növényzet nélkül; szélén egy kútágas ácsorgott felszalasztott gémjével és ostorával; jobbról, balról galagonya, csipke, kökény stb. bokrok, nyúzott állapotban, igyekeztek élénkíteni a kopár mészkőtalajt. Céljuk van ezeknek is; ez a tavasszal kicsapott gulya marha vakarója és kefeje.

A már meglehetősen magasan álló Nap izzadságot csalt homlokunkra s nagyon jól esett tehát az a gyors hőmérsékletváltozás, mely a kis völgytorokban oly hirtelen lehűt testünket.

E hűs tanya a próféta lakása!

Feljebb haladva, egy szép őzcsorda pásztoróját zavartuk meg.

Jó negyedórai erős menés után kis pihenőt tartottunk és a vadhajítás módját is elintéztük. A kifogástalan kopófalca rögtön nyomra talált, de, mintha természetéből kivetkőzött volna, nem ment a hajítás sehogy sem, minket pedig magyarázatlan varázserővel lepett meg az álomság. Egy óra hosszat tarthatott e rendkívüli kényszerhelyzet, a mikor nagy erőlködéssel a vadászkürt hangjára a szép magas szálás bükkösben tanyát ütöttünk s meggyújtottuk Diana oltárát, hogy az elmaradhatatlan vadászebédet megejthessük. Alig gyult meg a máglya, midőn a tisztára söpört égen pár pillanat alatt mindjárt felettünk egy, majd két, három, s egy egész csoport felhő kerekedett.

A vadászkompánia szédelgett a lustaságtól, a kutya farka pedig nem bírta a hűvösbe elhúzódva teste melegét kilihegni.

Meglelendül végre a lomb, megvillan a felhő, már kavargó az avar; egy pillanat alatt a sűrű fekete felhőn ezer, meg ezer tűzsugár járta pokoli kétségbeejtő tánczát, majd fejünk felé ereszkedett, csapkodva lángostorával a felkorbácsolt és összekavalyodott bükkösti, zúdítva nyakunk közé a paskoló záport.

Egy kétségbe ejtésig hosszú negyed óráig — szétszaladva, fegyvert, nyársat elhagyva, vitézséget feledve — lapultunk a csatáros gyepen, lesve minden perczen az öldöklő tűznek egymást száz keresztben metsző útját, rettegve tüzes nyelvétől, kétségbe esve fülsüketítő dörgésétől. Soha szebb és rettenetesebb játékát az isteni tűznek nem láttam!

Egy negyed óra múlva újra teljesen tiszta lett a szemhatár, az égi haragos tűz kialudt, a garabonczás szélvész elült, a sűrű felhő zápora minket kimosott, tűzünket kioltotta, de cserébe jó kedvet s új erőt adott. Szégyenkezve, elázva, kisulykolva szédelegtünk kialudt tűzünkhöz.

»Ez volt a valami, ilyet még magam sem értem«, mondá Gyuri bátyánk; »igaza volt a Bartók-lyuknak.«

A rettegés elmúlt s a későre maradt vadászebédet vígan fogyasztottuk el; de senki sem felelt e rettenetesen szép nap emlékét.

Még néhányszor megátogatam vizsgálat céljából ez emlékeztető helyet, s azt tapasztaltam, hogy a »Bartók-lyuk« területén átlag 2-3° C. különbséget talál hőmérőm a közeli vidékhez képest. Azt is tapasztaltam, hogy a ködlepelnek napkeltevel való megjelenése az esőnek biztos előhírnöke.

Nem lehetetlen az sem, hogy a feltűnő hőmérséklet-különbség esetleg annak a következménye, hogy a »Bartók-lyuk« a körülbelül egy óra járásnyira fekvő »Lednicze« jégbarlanggal talán közvetlen összeköttetésben van.

A környék gazdái számba vehető mezei munka kezdése előtt soha nem mulasztják el kora reggel a »Bartók-lyuk« viselkedését megtekinteni.

DUSZA KÁROLY.

(22.) *A márcziusi köd és a júniusi jég-eső.* A márcziusi köd után száz napra, Sopron-vármegyében a Répczemelléken a gazdák nem jégesőt, hanem esőt és árvizet jövendőlnék, a mi többnyire be is következik. Néha természetesen jég is esik, mert júniusban és júliusban pusztítanak leginkább a jégesők.

Az idén márczius 19-ikén reggel a Répcze mentén volt köd s a három napon át, június 27, 28 és 29-ikén országosan dühöngött jégzivatarokból Sopron-vármegye keleti felének túlságosan is kijutott, sőt azt hiszem azoknak is, hol köd márcziusban egyáltalán nem volt.

Június 27-ikén ugyanis délután 4—5 óra közt, másodízben pedig 5—6 óra közt volt Répczemelléken jégeső, mindkét esetben délnyugot-északkeleti irányban. Az első jégvihar egy kilométer szélesen pusztított, két szárnyán pedig 8—9 kilométerre is nagy jégdarabok hullottak. A második inkább a Szombathelyről érkező jégzivatar szárnyának tekinthető, mely azonban Rábaközt így is igen megverte.

A ritkán hulló jégdarabok korong, gerezedes paradicsommal alakúak voltak, melyek közül igen sok földreestekor szétloccsant, belét még át nem fagyott hó alkotta. A kemények a földről 2 m magasra is felugrottak. E zivatarokat több villámütés is kísérte.

DOCTORICS SÁNDOR.

FELELETEK.

(20.) A bronztárgyon esett foltot bekenjük egy rész salétromsav és egy fél rész kénsav keverékével. A savkeveréket hideg vízzel gyorsan lemossuk, s helyét krétaporba mártott ruhával megdörzsöljük. H. V.

(45.) A foltos márványsírkövet vízbe, majd sósavval megsavanyított vízbe mártott kefével jól megdörzsöljük, tiszta vízzel lemossuk s száraz ruhával gondosan megtörölgetjük. H. V.

(47. a) A pókok (Araneina) meghatározására alkalmas, természetnek megfelelő hű

színes rajzokkal ellátott munka jelenleg — legalább tudtommal — nincsen. Meghatározásukra a fametszetekkel és kimerítő leírással ellátott művek közül nagyon használhatók a következő munkák: Chyzer K. és Kulczyński L., *Araneae Hungariae*, Budapest, 1892—98. (M. Tud. Akadémia kiadása); E. Simon, *Histoire naturelle des araignées*, Paris, 1892, 215 fametszettel; Herman Ottó Magyarország pókfaunája, 1—3. kötet, Budapest 1876—79 (K. M. Természettudományi Társulat kiadása); Thorell T.,